

Pohřební zvyklosti střední doby bronzové v Maďarsku

Zkoumání rozdílů v pohřbívání nám nabízí možnost zkoumání lidského vnímání postoje k tělu.

Tyto rozdíly jsou demonstrovány na třech kulturách střední doby bronzové, na kultuře Vátya, Füzesabony, a kultuře s inkrustovanou keramikou. Tyto tři kultury se od sebe výrazně liší způsobem života, způsobem osídlení a ekonomickou strategií. Na základě předpokládané populace těchto kultur usuzujeme, že tyto tři kultury o sobě navzájem velice dobře věděly. Přesto mají odlišný pohřební ritus.

Inhumaci a kremaci známe již z předchozích dob, výrazným zlomem je ale doba mezi 2700 – 2400 př. n. l. V době, kdy ve většině střední Evropy převládá křemáční pohřební ritus, máme na území Maďarska doloženy tři kultury s různým rytmem z čehož lze usuzovat, že rozdělovacím faktorem není pohřební ritus, ale příslušnost k dané kultuře.

Provedením charakteristiky pohřebišť těchto tří kultur zjistíme, že mezi společné vlastnosti patří oddělenost od sídliště (nicméně stále položené v jeho blízkosti), co do velikosti nepřekračují rozmezí 20 až 200 hrobů umístěných v drobných rodinných jednotkách, a žádná z těchto kultur nemá jasně dané prostorové uspořádání společné všem svým pohřebišťům. Co do rozdílů, pohřebiště kultury s inkrustovanou keramikou nemají více hrobů než 100, a jejich hroby respektují jiné hroby, navzdory chybějícím ukazatelům jejich polohy na povrchu, což u zbylých dvou kultur neplatí. Pohřebiště Vátya a Füzesabony jsou používány výrazně delší dobu než pohřebiště inkrustované kultury.

Přístup k tělu kultury s inkrustovanou keramikou

V rámci této kultury máme doloženy pohřby dětí v pithoy, a tělo nacházíme ve skrčené poloze, celé pokryté keramikou. Na dně pohřební jámy nalezáme malé kosti, přes ně bývají uloženy kosti větší, které jsou pak pokryty keramikou. Možnou interpretací je snaha ochránit tělo. Hrobová jáma bývá větší, než je vyžadováno pro uložení těla. Na severu území inkrustované kultury známe urnové pohřby, na jihu je rozšířena rozptýlená kremace.

Přístup k tělu kultury Vátya

Hrobová jáma je na rozdíl od předchozí kultury velká akorát pro urnu. Neznáme statické polohy křemáčnických hranic, předpokládají se hranice pro jednotlivce. Známe kompletní i nekompletní vkládání do uren – jsou doloženy případy, kdy se zcela záměrně do urny nevloží celé tělo a případy kdy vloženo bylo. Kremace kostí bývá rovnoměrná, charakteristikou je pevně zavřená urna, přiklopená jinou nádobou, např. mísou.

Přístup k tělu kultura Füzesabony

Jde o kulturu s inhumační tradicí, tělo bývá uloženo v uvolněné skrčené poloze.

Pohřební jáma se přizpůsobuje tělu. Nemáme doloženu snahu vymezit hrob.

Nacházejí se „symbolické hroby“ tzn. Hroby s prázdným obsahem uren. To lze interpretovat jako posmrtné rituály, nebo jako např. hrob nezávěstných příbuzných.

Role keramiky v hrobech

U kultury s inkrustovanou keramikou keramika ohraničuje tělo nebožtíka a vymezuje ho vůči okolnímu prostoru. Její přítomnost zde pravděpodobná v souvislosti s teorií dodání potravy zemřelému, naopak se nabízí interpretace přítomnosti keramiky jako reprezentace příbuzných nebo blízkých členů nebožtíkova okolí v jeho posmrtném životě uložení předmětu do jeho hrobu.

U kultury Vatya je středem pozornosti urna, můžeme zde rozeznat vztah urna – člověk, protože u uren nacházíme detaily, vypukliny a zdobení, související s pohlavím uloženého. U žen se jedná například o vypukliny interpretované jako ňadra, u mužů reliéfně ztvárněnou ruce držící dýku a podobně. Urna je vždy kryta jednou či více nádobami, často jde o mísu.

V kultuře Füzesabony nacházíme keramiku v sadě o třech charakteristických kusech, jde často o mísu, džbán a šálek. Z füzesabonského prostředí známe inhumace i kremaci (přesto že inhumace převládá) nicméně výbava hrobů a umístění keramiky se nemění. Vždy nacházíme mísu a džbán v sobě, posazené u nohou zemřelého, a šálek v oblasti horní části těla, nebo přímo v jeho ruce. V keramice nacházíme zbytky potravin, což napovídá k interpretaci posmrtné hostiny.

Závěr

Rozdíly mezi kremací a inhumací nezapříčinily odlišení komunit od sebe v potřebě pohřbívat mrtvé formálním způsobem.

Füzesabony se navzdory konfrontace s kremací drží svého obyčeje, nevyvinul se tu nový způsob pohřbů - projev sociální identity?

Existence těla se zdá reálným zájmem i u kramačního ritu – není vnímán jako zničení těla.

Keramika může být do hrobu dána jako reakce na potřeby zemřelého, zároveň může být ale součástí konstrukce hrobu.

Použitá literatura:

Stig Sørensen, M. L. - Rebay-Salisbury, K. 2009: Landscapes of the Body: Burials of the middle Bronze Age in Hungary, European Journal of Archaeology 2008/11(1), 49–74